

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יחסין

תביעה על הוצאת ש"ר

תיק ממונות מס' 2175-עג

נושא הדיון

עמותה ציבורית לסיוע לחולים ובני משפחותיהם הפועלת בארץ ובחול, תובעת את הרב ה' מפאריס על הוצאת ש"ר על העמותה בדרשות שדבר בציבור ובכתב ע"י האינטרנט, וטוענת שניזוקה קשות מאד כתוצאה מההשמצות נגדה. היא תובעת מהנתבע כמיליון יורו על הנזקים שהזיק אותה עד היום, וכן לצוות על הנתבע להפסיק את הוצאת הש"ר וההשמצות נגדה.

פסק דין לצו מניעה

בית הדין הורה לנתבע בצו מניעה להפסיק לאלתר את הוצאת הש"ר על העמותה התובעת, והזמין את הצדדים לדיון בתביעה.

(-) מרדכי אהרן הייזלר

(-) מרדכי אייכלר

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

א. המקורות ההלכתיים לצו מניעה.

ב. חיובו של המוציא ש"ר.

תשובה

א. כתב הרא"ש צ"ק פ"ק סי' ה: וכן מלאתי צסס הגאון ז"ל כתוב: דתקנתא דרצנן היא, צאיגס דמפסיד נכסיה, מסיס השצת אצידה. ולי נראה דלא לריכנא לתקנתא דרצנן אלא דין גמור הוא, שחייב אדם להליל

עשוק מיד עשקו בכל טלדקי דמלי למיעצד. וכ"כ בשו"ת הרא"ש כלל לו סי' ד. וכתב בשו"ת מהרש"ך ח"ג סי' נח שדן בשאלה אם כל בית דין ראשי לעכב או רק ביי"ד מוחזק ומומחה, עפ"י מש"כ במ"מ מלוה ולוה פ"ב ה"ד שהדיין יש לו לחתוך הדין לפי האמת אפילו חוץ מן הדין, שאין בכל ביי"ד כח בזה אלא הוא ביי"ד חסיד ומוחזק בחכמה וחסידות, ומסיק מההרש"ך דמ"מ האמת הוא שכל דיין או בית דין סגי לעכב אע"פ שלא יהיה כ"כ מוחזק ומומחה. ודייקו בפד"ר כרך ב עמ' 73 שגם דיין יחיד ראשי לעכב כדי להליל עשוק מיד עשקו, לפי שמעשה העיכוב אינו ככל מעשה ביי"ד הדין לחייב את החייב מעלם הדין, אלא מעשה עפ"י הלכה מיוחדת להליל עשוק מיד עשקו. ובשו"ת דברי חיים מלאנו ח"ב סי' ז כתב: מנהגנו לעקל אפ"י על טענה כל דהו.

וביין ש"ו עיכוב אינו ככל מעשה ביי"ד הדין לחייב את החייב מעלם הדין, אלא מהלכה מיוחדת כדי להליל עשוק מיד עשקו, ע"כ ראשי הדיין - ואף חייב - להליל העשוק גם במעמד ל"ד אחד בלבד, עד לצירור הדין בבי"ד.

ב. בשו"ת תרומת הדשן סי' אז נשאל בראובן שהיה ש"ן בקהל אחד, בא שמעון והוליא עליו שם רע של ניאוף, וסילקוהו הקהל לראובן בשביל הולאת ש"ר של שמעון, ושכרו ש"ן אחר, ואח"כ נמלא ונתברר שדברי שמעון שקר הם וכוח ומחמת שנאה הוליא ש"ר על ראובן, והקהל לא ר"ו להחזיר את ראובן מפני שכבר שכרו אחר ולא יכולים לסלקו, וע"י כך הפסיד ראובן מחיתו כי לא מלא להשתכר במקום אחר, ותיבט לשמעון דמי בוסתו ודמי היזקו שקבל מהולאת הש"ר עליו. חייב שמעון לשלם או לא. והשיב בתה"ד דמן הדין אין לחייב את שמעון לתת ממון לראובן בשל כך, דהאי גרמא בעלמא הוא וגרמא בניזקין פטור. וא"ת ע"כ דינא דגרמי הוא, יש לחל' לפי שני החילוקים שכתב ר"י, האחד משום דלא מחוייב מדינא משום דינא דגרמי אלא כשהוא עלמו עושה ההיזק לממון חבירו, אבל בניד"ד שמעון לא הזיק כלום ממון של ראובן, וגם הוא לא ביטלו ממלאכתו אלא ע"י גרמות נסתלק ע"י אחרים, וכה"ג הוי גרמא בניזקין, השני, דאינו חייב אלא א"כ ההיזק נעשה מיד בשעת המעשה של הגורם, כאן נמי ההיזק לא נעשה מיד, שלא סלקוהו הקהל לראובן מיד כששמעו הש"ר, מסתמא נתיעלו כבר מה לעשות עמו וכו'. וכ"ש לפירוש הרי"ב"א דמסיק דדינא דגרמי אינו אלא מדרבנן ובמילי דשכיח תקנו לחייב, ובמילי דלא שכיח פטורו הגורם. אמנם נראה דאע"ג דמדינא לא יתחייב שמעון כמו שביארתי, מ"מ אם ר"ו הבי"ד יקנסו כדי לעשות גדר וסיוג ולסכור פי דוצרי שקר ומוציאי ש"ר, הרשות בידם כפי מה שנראה להם לורך לפי הענין, וכן משמע בתשובת הרא"ש, וכן ראוי לעשות. ע"כ. והוצא בשו"ת שו"מ מהד"ת ח"ד סי' קפ להלכה.

וכ"כ בשו"ת אהלי תם (ח"א של תומת ישרים) סי' קס כי אע"פ שמן הדין פטור מלשלם נזקו, מ"מ הדבר מסור לחכמים יודעי העתים לגדור פרצות, והרשות נתונה להם לקנוס ולענוש לפי ראות עיניהם. וכ"כ בשו"ת אבני נדבך ח"א סי' ה' דהגם שמצוה צח"מ סי' א' שאין רשות לבי"ד בחו"ל לדון על צויון, רק

לגדות עד שיפייסנו, אצל בענין ש"ר על חזן ושו"צ אשר עי"ז הפסיד כל פרנסתו, ודאי יש חיוב על הצי"ד להכניס בזה.

והנה בעדים שהעידו שקר וחייבו ממון על פיהם נחלקו הראשונים אם חייבים מדינא דגרמי או לא, צדינא דגרמי להרמז"ן (מהד"י יעקובזון אות ט) כתב שאם א"א להוליא מידו כגון נכרי ואלס, או הידו הם והוא לא הידה, חייבין לשלם שהרי גרמו לאבד ממנו של זה, וכ"כ נ"י צ"ק נו א צסס הרא"ה דעדי שקר שהודו בשקרא חייבים אף צדיני אדם דהא גרמי הוא, וקיי"ל כמאן דדאין דינא דגרמי. וכ"כ רי"ו מישרים נ"ב ח"ז, ושו"ת הרא"ש כלל נח סי' ו, וטור סי' מו צסמו, ומרדכי צ"ק סי' פ צסס ראצ"ה, ויש"ש צ"ק פ"ח סי' ה. ועיי' ש"ך סי' לה ס"ק א שהאריך להוכיח כדעות אלו. אצל צרמז"ס עדות פ"ח ה"ה כתב שהעדים פטורים מלשלם, וכתב הרמז"ן מכות ו צ דעתו שפטורים אפילו אם שילם על ידס, וכ"כ הרמז"ן שס וטור סי' לה צסס הר"ח, אך עיי' ש"ך סי' לה ס"ק א שפ"י דעת הרמז"ס והר"ח דוקא כשלא שילם על ידס, ועיי' קלו"ה"ח שס ס"ק א שהקשה מהרמז"ן צמכות הנ"ל. וצמחנ"א נז"מ סי' ו כתב דעת תוס' צ"ק ק א דעדים המעידים שקר חייבין מדין מזיק ממש ואפילו צאונס, אך בקלו"ה"ח סי' כה ס"ק צ כתב שעדים אינם חשבים מזיק ממש, אלא דעיי' דיצורס נפסד, וחשיב גרמי.

ואפשר, דאותס שנחלקו בעדי שקר אם חייבים מדינא דגרמי או לא, יחלקו גם צמוליא ש"ר על חזירו והפסידו, דלדעת הסוצרים שעדי שקר חשיבי גרמי, שעיי' דצורס נפסד, ה"ה צמוליא ש"ר, ועיי' בקלו"ה"ח סי' לה ס"ק ה ונתה"מ ס"ק צ, שמי שהעיד בשקר שנתנסך יינו של אחר אם כבר נפסד חייב לשלם מדינא דגרמי. אמנס לסוצרים שעדי שקר אינס חייבים מדינא דגרמי ה"ה צמוליא ש"ר. וכיון שלהלכה פסק הש"ך כהרמז"ן דעדי שקר חייבים מדינא דגרמי, ה"ה צמוליא ש"ר.

לפיכך אם יוכח צצית דין כטענת העמותה התיבעת שהנתבע הוליא עליה ש"ר והזיק אותה כפי שהיא טוענת, יש לחייב את הנתבע צסכוס שווה ערך לנזקים שעשה עד היום, ואם לא יליית ללו צית הדין וימשיך צהולאת הש"ר יחוייב על כל הנזקים שיעשה מכאן ולהבא, וניתן יהיה לעמותה לתובעו צכ"מ כדין מי שלא ליית לדינא.